

Комарова О.С. (Київ, Україна)

**Кафедра україністики Пряшівського університету
у Словацькій республіці**

Стаття присвячена короткій історії кафедри україністики Філософського факультету Пряшівського університету. Стисло подано відомості про засновників кафедри та людей які плідно працювали на ній в різні історичні періоди.

Ключові слова: кафедра, університет, україністика, славістика

Статья посвящена краткой истории кафедры украинистики Философского факультета Пряшевского университета. Кратко изложены основные данные об основателях кафедры и о людях, которые многие годы плодотворно работали в её составе.

Ключевые слова: кафедра, университет, украинистика, славистика.

The article is dedicated to the short history of Ukrainian studies department at Philosophy faculty of Prešov university. The article delivers short data on department founders and notable persons.

Key words: department, university, Ukrainian studies, slavic studies

Пряшівський університет, який знаходиться у місті Пряшів (Словаччина) було засновано у 1996 році шляхом розділення Університету імені Павла Йозефа Шафарика в місті Кошиці на два учбові заклади, а саме: Університет імені Павла Йозефа Шафарика в місті Кошиці та Пряшівський університет. За свою коротку історію існування цей навчальний заклад став одним з провідних вищих навчальних закладів Словацької республіки [1].

Філософський факультет Пряшівського університету було засновано більше як п'ятдесят років тому і він є одним з найстарших філософських факультетів у Словацькій республіці. Складовою Пряшівського університету є Інститут русистики, україністики та славистики в якому навчаються майбутні вчителі, перекладачі, культурологи. Тисячі випускників цього факультету з успіхом працюють у Словаччині та далеко за її межами. Додатково іноземні студенти, які навчаються в Інституті русистики, україністики та славистики, зокрема й на кафедрі україністики, мають можливість отримати додаткові заняття з вивчення словацької мови. За роки навчання у виші студенти з різних країн світу мають можливість поглиблювати свої знання з різних галузей знань, для цього створені чудові умови та працюють висококваліфіковані фахівці.

Кафедра україністики (в минулому Кафедра української мови та літератури) є однією з основних кафедр Філософського факультету і єдиною за своїм типом у Словацькій республіці. Заснована кафедра у вересні 1953 році, як прояв незалежності русинів-українців східної Словаччини в галузі національної вищої освіти. Завданням кафедри було готувати кваліфікованих вчителів української мови для початкових та середніх шкіл, працівників культурно-освітніх закладів, радіо, преси тощо. Сьогодні, саме на базі цієї кафедри, проходять стажування та обмінюються досвідом велика кількість студентів та викладачів з України.

Навчальний процес на кафедрі у 1953-1954 навчальному році забезпечували Ірина Суботова (завідувач кафедри), Петер Бунганич та ще чотири екстерні лектори. Викладачі крім лекцій та семінарів для студентів-україністів двох університетів (Вищої педагогічної школи та Філологічного факультету Педагогічного університету) проводили заняття із загального курсу для студентів русинів-українців на інших спеціальностях (не україністів), проводили курси для вчителів початкових та середніх шкіл де вивчалась українська мова, готували різні радіопередачі, друкували наукові статті та праці.

У травні 1957 року завідувачем кафедри було призначено Міхала Новака, а в 1958-1959 навчальному році на кафедру прийшли працювати випускники Філологічного факультету державного університету імені Т. Шевченка в м. Києві (зараз Національний університет імені Тараса Шевченка) Михайло Роман та Микола Штець.

У 1959-1960 році Кафедра україністики входить до складу новоствореного Філософського факультету в Пряшівському університеті. Завідувачем кафедри став Петер Бунганич. Частина викладачів перейшла працювати до Педагогічного інституту, де продовжили викладання української мови та літератури. Спочатку україністи були частиною кафедри мов, а з 1962 року разом із русистами створили спільну кафедру російської та української мови й літератури. З 1 лютого 1965 року кафедра україністики відокремилась і розпочала свою самостійну діяльність. Завідувачем кафедри став доцент Міхал Новак, який одночасно обіймав посаду заступника декана педагогічного факультету українського відділення. В цей час і в наступні роки на кафедрі працювали Іван Кремпа, Зузана Лещишинова, Федір Ковач та інші.

З часу свого заснування кафедра зазнала багато якісних та кількісних змін. У 1959-1960 навчальному році членами кафедри стали Юрій Бача, Гелена Рудловчакова, Зузана Ганудельова (випускниця Філологічного факультету університету ім. Мечнікова в Одесі) та інші. З 1961 – 1962 року на кафедрі почала працювати Аделія Кундратова, яка закінчила Державний педагогічний інститут ім. М. Горького в Києві (зараз Національний педагогічний університет ім. М.П.Драгоманова). У 1963 –

1964 році колектив кафедри стабілізувався, він складався з Ю. Бачі, П. Банганича, З. Ганудельової, А. Кундратової, М. Романа, Г. Рудловчакової, В. Суботи, Й. Шелепца та М. Штеца. Більшість з них захистили кандидатські та докторські дисертації.

У 1966 році при кафедрі на базі секції вивчення фольклору Словаччини було створено кабінет україністики (з 1981 до 2002 року науково-дослідне відділення кафедри), в якому працювали такі науковці як Г. Рудловчакова, П. Мурашко, академік М. Мушинка, А. Дерев'яникова та інші.

У період становлення та розвитку кафедру очолювали доцент Г. Рудловчакова (1966 – 1984), доцент З. Ганудельова (1984 – 1990) та академік М. Мушинка (1990 – 2002). Нині кафедру україністики очолює доцент Любіца Баботова, а її членами є Любоміра Мілла, Ярміла Кредатусова, Міхал Андрейцо та Валерія Юрічкова.

Першим науковим проектом, над яким працювало відразу декілька кафедр (кафедра словацької мови та літератури, кафедра славістики, кафедра російської мови та літератури, кафедра української мови та літератури, кафедра історії), було наукове дослідження: «П. Й. Шафарик та славістика» (1993 – 1995), результатом цієї роботи у 1995 році було проведення міжнародної наукової конференції з нагоди 200-річчя з дня народження П. Й. Шафарика.

Головним завданням Кафедри україністики є підготовка кваліфікованих вчителів для початкових та середніх шкіл з вивченням української мови та шкіл навчання в яких проводиться українською мовою, перекладачів та фахівців з української мови та літератури. Українська мова вивчається в рамках трьох спеціальностей: 1) викладачі академічних предметів; 2) перекладачі; 3) слов'янські мови та літератури.

З моменту заснування кафедри української мови співробітники кафедри у своїх науково-дослідних роботах віддають перевагу вивченню різних аспектів життя русинів – українців. У межах грантових проектів досліджують історію літератури з давніх часів до сучасності, діалекти, літературну мову в порівнянні з іншими слов'янськими мовами [1; 2]. Результати своїх досліджень презентують на наукових конференціях, семінарах та конгресах, які проходять як у Словаччині так і за кордоном. Кафедра також організовує або є співорганізатором багатьох визначних наукових заходів, її члени працюють у наукових радах із захисту наукових робіт. Члени кафедри видають значну кількість монографій, наукових статей, фольклорних матеріалів, наукових збірників, антологій, літературних текстів, наукових рецензій, підручників, посібників, методичних розробок тощо. Переважна більшість монографій, підручників та значна кількість наукових публікацій спрямована на аналіз та оцінку першоджерел, які стосуються різних аспектів історії та культури русинів-українців.

До таких праць можна віднести роботи Л.Бабатової «Закарпато-українська проза другої половини XIX століття» (1994), у співавторстві чотири підручники для середніх шкіл – «Хрестоматія з української літератури» для 4 класу гімназії (1998), «Хрестоматія з української літератури» для 3 класу гімназії (1999) «Українська література» для 4 класу гімназії (2000), «Хрестоматія з української літератури» для 2 класу гімназії (2001). Л.Баботова є також авторкою розділів підручників та навчальних текстів – «Українська неофіційна література» («Світова література після 1945 року», 1997, 1999, 2000), «Література русинів-українців у Словаччині» («Посібник з літератури», 1998). Серед інших робіт заслуговують на увагу праці М. Чижмарової «Номінативні моделі в ботанічній термінології» (2008), «Про українську та словацьку фразеологію. Компаративний нарис» (2002), «Українсько-словацький фразеологічний словник» (2002), «Відповіді до завдань з української мови та літератури на іспитах у середніх школах» (2006), у співавторстві видала підручник «Українська мова» для 1 класу гімназії та середніх спеціалізованих шкіл (2001), «Українсько-словацький словник» для початкових та середніх шкіл (2003), «Навчальні основи з української мови та літератури» для 5 – 9 класів початкових шкіл з вивченням української мови та шкіл, де навчання проводиться українською мовою (2005) та інші.

У педагогічній та науковій діяльності розвивається співпраця кафедри україністики з університетськими науковими мовознавчими та літературознавчими центрами у Словацькій республіці та за її межами. Це такі організації як Академія наук Словаччини в Братиславі, Музей української культури в Свіднику, Енциклопедичне відділення Академії наук Словаччини, Асоціація україністів Словаччини, Методично-педагогічний центр в Пряшеві, Ужгородський національний університет, Національний університет імені Тараса Шевченка в м. Києві, Національний педагогічний університет ім. М.П.Драгоманова в м. Києві, Львівський національний університет ім. І.Франка, Інститут економічних досліджень Національної академії наук України, Інститут літератури НАН України та інші.

Результати роботи кафедри отримали визнання не лише у Словаччині, але і на міжнародному рівні, зокрема в Україні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Багмут А.Й.* Михайло Максимович про класифікацію слов'янських мов // Мова і культура. – 2004. – Вип. 7. – Т. 3. – С. 345-348; 2. *Карпенко М.А.* «Новая схема языков славянских» М.А. Максимовича и становление Киевской историко-филологической школы в Университете Св. Владимира // Русский язык и литература в учебных заведениях. – 2004. – №5; 3. Українська література в загальнослов'янському і світовому літературному контексті / за ред. Г.Д.Вервеса. – У 5-ти т. – К.: Наукова думка, 1990.